

Offentlige Livsforsikringsanstalter i Tyskland.

Af

Chr. Thorsen.

Som bekendt ordnes en betydelig Del af det preussiske Landbrugs Realkredit gennem offentlige Kreditinstituter¹⁾, de saakaldte »Landschaften«, der er provinsvis organiserede og staar under Provinsregeringens (Overpræsidentens) Tilsyn. Disse Kreditinstituter har efterhaanden udvidet deres Virksomhed betydeligt udover deres egentlige og oprindelig eneste Formaal; saaledes er det nu allerede en gammel Historie, at de gik i Lag med Oprettelsen af Brandforsikrings-selskaber, der skulde forsikre Laantagernes Ejendomme; endvidere har nogle af dem grundet særlige Laanekasser, og i de allerseneste Aar er der endelig i betydeligt Omfang blevet oprettet Livsforsikringsanstalter i Tilknytning til dem. Disse nye Livsforsikringsorganisationer, der altsaa geografisk set har deres Udspring fra Preussen, angav oprindelig som deres Hovedformaal — og betragter stadig som et af deres væsentligste Formaal — at bidrage til den faste Land-

¹⁾ J. Conrad: Volkswirtschaftspolitik. Jena 1902. Pag. 107.

Offentlige Livsforsikringsanstalter i Tyskland.

Af

Chr. Thorsen.

Som bekendt ordnes en betydelig Del af det preussiske Landbrugs Realkredit gennem offentlige Kreditinstituter¹⁾, de saakaldte »Landschaften«, der er provinsvis organiserede og staar under Provinsregeringens (Overpræsidentens) Tilsyn. Disse Kreditinstituter har efterhaanden udvidet deres Virksomhed betydeligt udover deres egentlige og oprindelig eneste Formaal; saaledes er det nu allerede en gammel Historie, at de gik i Lag med Oprettelsen af Brandforsikrings-selskaber, der skulde forsikre Laantagernes Ejendomme; endvidere har nogle af dem grundet særlige Laanekasser, og i de allerseneste Aar er der endelig i betydeligt Omfang blevet oprettet Livsforsikringsanstalter i Tilknytning til dem. Disse nye Livsforsikringsorganisationer, der altsaa geografisk set har deres Udspring fra Preussen, angav oprindelig som deres Hovedformaal — og betragter stadig som et af deres væsentligste Formaal — at bidrage til den faste Land-

¹⁾ J. Conrad: Volkswirtschaftspolitik. Jena 1902. Pag. 107.

brugsgælds Formindskelse ved Tegningen af de saakaldte »Tilgungsversicherungen« — et Ord som man maaske med et ganske vist noget tungt faldende Udtryk rigtigt kan gengive paa Dansk som Gældsudligningsforsikringer, men som man ogsaa har oversat ved Hypoteklivsforsikringer eller Amortisationsforsikringer — og deraf forklares deres Oprindelse fra og stadige Tilknytning til Kreditinstitutterne og Indskrænkningen af deres oprindelige Arbejdsfelt specielt til den preussiske Landbrugsbefolkning; efterhaanden har de imidlertid udvidet deres Virksomhed til andre tyske Forbundsstater end Preussen — »mit dem Essen kommt der Appetit«, som et Forsikringsblad i den Anledning spydigt bemærker — og til at omfatte alle de sædvanlige Former af Livsforsikring, endog Folkeforsikringen har de taget op, ligesom de nu henvender sig til alle Befolkningsklasser, hvilket jo ogsaa fra et forsikringsteknisk Standpunkt set er det eneste rigtige; Anstalterne oprettes som sagt i Tilknytning til »Landschaften«, altsaa provinsvis, oftest under Medvirkning af selve Provinsforvaltningen, der da — i hvert Fald delvis — yder Garantikapital af Provinskassens Midler og stiller Provinsens Embedsmandsstab til Anstalternes Raadighed ved Administrationens Gennemførelse. Hovedprincippet med Hensyn til Anstalternes Organisation er altid det at faa dem oprettet i Tilknytning til en offentlig Institution, der til Gennemførelsen af sin egen Administration allerede raader over et fuldt udviklet Forvaltningsapparat, der da tillige kan virke for Livsforsikringen, som saaledes kan gennemføres særlig billig. De nye Livsforsikringsanstalter betegner sig som »öffentlich-rechtliche« og »gemeinnützige«, og

deres offentlige Karakter forklarer sig allerede ud fra det foran om deres Oprindelse og Organisation anførte, men viser sig bl. a. ogsaa deri, at de er undtagne fra det Tilsyn, der ved Rigsforsikringsloven af 12. Maj 1901 er anordnet for de private Forsikringsselskaber, og som udøves gennem »Aufsichtsamt für Privatversicherung«; de sorterer direkte under de respektive Indenrigsministre. Den almennyttige Karakter, som Anstalterne gør Krav paa at have, forklares ud fra den Omstændighed, at de ikke som de private Selskaber er Erhvervsselskaber, men at hele det eventuelle Overskud paa Virksomheden udelt skal komme de forsikrede til gode; desuden vil de i deres Virksomhed — navnlig ved de opsamlede Midlers Anbringelse — støtte forskellige sociale Formaal, saaledes har der f. Eks. været talt og skrevet en Del om, at de skulde søge at fremme Haveby- og Egenhjemsbevægelsen.

Den første offentlige Livsforsikringsanstalt af den her omhandlede Art oprettedes i 1910 i Königsberg¹⁾ af den der domicilerede østpreussiske »Landschaft« paa Initiativ af Generallandschaftsdirektør Geheimer Ober-Regierungsrat Dr. Kapp, der er at betragte som den egentlige Ophavsmand til de offentlige Livsforsikringsanstalter²⁾, for hvis Udvikling han har gjort og vedblivende gør et meget energisk Arbejde. Allerede i 1911 oprettedes der tilsvarende Anstalter i Provinserne

¹⁾ Untersuchungen über das Versicherungswesen in Deutschland. Herausgegeben vom Verein für Sozialpolitik. München und Leipzig 1913. Pag. 289—93.

²⁾ Alfred Manes: Versicherungslexikon. Ergänzungsband. Tübingen 1913. Art. öffentliche Lebensversicherung. Pag. 478.

Westpreussen, Posen, Pommern og Schlesien; i disse sidste Provinser er det selve Provinsforvaltningen, der med Støtte af de lokale »Landschaften« og delvis ogsaa af de offentlige Brandforsikringsselskaber har overtaget Oprettelsen og Administrationen af de enkelte Anstalter. Inden Udgangen af Aaret 1911 sluttede de nævnte fem Provinsers Anstalter sig sammen i »Verband öffentlicher Lebensversicherungsanstalten in Deutschland«, der har sit Sæde i Berlin, og som i 1912 fik Tilslutning af endnu en Provinsanstalt, der i Mellemtiden var bleven oprettet i Brandenburg. Siden¹⁾ er der i Efteraaret 1913 oprettet en offentlig Anstalt i Regeringsdistriktet Wiesbaden, og i Februar og Marts i Aar har Provinslanddagene i Rhinprovinsen, Sachsen og Westphalen taget Bestemmelse om Oprettelse af Provinsanstalter der; endvidere er der besluttet oprettet Anstalter i Kurhessen og Waldeck, hvor de dog først skal begynde deres Virksomhed den 1. Jan. 1915. De offentlige Anstalters første Forretningsaar var altsaa 1911, i hvilket kun den østpreussiske Anstalt virkede, 1912 var der allerede 6 Anstalter i Virksomhed, og nu er der 7, hvortil i den allernærmeste Fremtid kommer endnu 5. De hidtil oprettede Anstalter har saa vidt vides alle sluttet sig til det i 1912 oprettede Forbund.

Dette har for det første den forsikringstekniske Opgave at drage Omsorg for en rationel Risikofordeling ved at overtage i Genforsikring fra de enkelte Anstalter de Dele (Exedenter) af Forsikringssummer, der ligger over den Maksimumssum, som Anstalterne har besluttet at beholde for egen Regning, og for det

¹⁾ De efterfølgende Oplysninger er meddelt mig af Direktionen for »Verband öffentlicher Lebensversicherungsanstalten«. C. T.

andet skal det gennem en Centralisering af nogle af Forvaltningsopgaverne søge at formindske Administrationsomkostningerne; i saa Henseende kan mærkes, at Forbundet foretager alle mathematiske Beregninger for de enkelte Anstalter, — beregner Tarifer, Præmiereserver, Tilbagekøbsværdier etc. for dem, samler Statistik og bearbejder denne, — og desuden besørger Bedømmelsen af de forsikringsøgendes Helbredstilstand; derimod er Forvaltningen af de opsamlede Formuer de enkelte Anstalters egen Sag¹⁾; for det tredje skal Forbundet ligesom de enkelte Anstalter drive direkte Livsforsikringsvirksomhed navnlig i de Stater, hvor der endnu ikke findes offentlige Anstalter, hvis Oprettelse imidlertid skal tilstræbes gennem Forbundets direkte Arbejde, der skal virke som en Forberedelse, og hvis Resultater skal overdrages til de Anstalter, der eventuelt maatte blive oprettede. Forbundet beholder ikke for egen Regning alt, hvad det har overtaget fra de enkelte Selskaber eller har tegnet direkte; da der ved de offentlige Anstalters Start var nogen Frygt for, at de bestaaende private Selskaber skulde nægte at genforsikre for Anstalterne, besluttede disse at sikre sig mod en Boykotning i saa Henseende ved at starte et helt nyt Genforsikringsselskab »Deutschland«, der har hjemme i Königsberg, har en Aktiekapital af 3 Mill. Mk., og i hvis Bestyrelse de offentlige Anstalters Forbund har sikret sig en betydelig Indflydelse; til dette Selskab afgiver Forbundet nu i Genforsikring, hvad det mener overstiger dets egne økonomiske Kræfter af de direkte tegnede eller fra de enkelte Anstalter overtagne

¹⁾ Verwaltungsbericht der Lebensversicherungsanstalt der ostpreussischen Landschaft für das 1. Geschäftsjahr 1911. Pag. 49.

Forsikringer. De fem Selskaber, der oprindeligt dannede Forbundet, forsynede i Forening dette med en Stamkapital af $1\frac{1}{2}$ Mill. Mk., der er rentefri i de første 5 Aar og derefter skal forrentes med $3\frac{1}{2}\%$ p. a. En Tredjedel af Stamkapitalen indbetaltes kontant; Resten betales paa Anfordring. Hver enkelt Provinsanstalt har som Regel en fuldt indbetalt Garantikapital af 1 Mill. Mk., og da der nu allerede er 7 Anstalter i Virksomhed, raader de offentlige Livsforsikringsanstalter for Tiden over en samlet Garantikapital af 10 Mill. Mk., naar Genforsikringsselskabets 3 Mill. Mk. store Aktiekapital medregnes.

De offentlige Livsforsikringsanstalter, hvis Organisation i Korthed er skitseret foran, tegner som allerede bemærket nu alle Arter af almindelige Livs- og Rente-forsikringer; fra Begyndelsen af Aaret 1913 har de ogsaa optaget Arbejdet for Folkeforsikringens Udbredelse, idet de paa den ene Side hævder, at de private Selskaber med deres udpræget erhvervsmæssige Karakter ikke egner sig for en billig Gennemførelse af Folkeforsikringen, og de paa den anden Side af politiske Grunde nødig vil se det forsikringssøgende ubemidlede Publikum i større Omfang ty til det af det tyske Socialdemokrati oprettede nye Folkeforsikringsselskab »Volksfürsorge«, der menes at kunne give Anledning til Misbrug af forskellig Slags — navnlig af de forsikredes Penge i partipolitiske Øjemed. Som speciel Modvægt mod det socialdemokratiske Selskab har de bestaaende private Livsforsikringsselskaber forøvrigt i Forening oprettet et særligt Folkeforsikringsselskab »Deutsche Volksversicherung«, men de offentlige Anstalter mener ikke, at dette Selskab alene magter Op-

gaven at bekæmpe den socialdemokratiske Fare; netop med Hensyn til Folkeforsikringen, der bør gennemføres delvis filantropisk, har de offentlige Anstalter da en særlig Opgave: de arbejder billigt, er nationale og upolitiske. Efter en under en Forhandling i den tyske Rigsdag om de offentlige Anstalter falden Udtalelse skulde der af disse ved Begyndelsen af indeværende Aar allerede være tegnet Folkeforsikringer til et samlet Beløb af 8 Mill. Mk.¹⁾.

Blandt de Forsikringsformer, der iøvrigt arbejdes med, spiller den foran nævnte Gældsudligningsforsikring som sagt en betydelig Rolle, ikke mindst i Agitationen, og den fortjener derfor en særlig Omtale, saa meget mere som den i vor hjemlige Praksis er ganske ukendt. Af denne specielle Forsikringsforms teoretiske Udvikling har den i 1909 afdøde bekendte Hypothekbankdirektør, Dr. Felix Hecht, indlagt sig særlig Fortjeneste (jfr. Dr. Felix Hecht: *Der europäische Bodenkredit*. Erster Band. Leipzig 1900), idet han i en Aarrække arbejdede energisk i Skrift og Tale for at faa Livsforsikringen bragt i Forbindelse med Hypotheklaan som et Middel til Landbrugets »Entschuldung«; paa Grundlag af Dr. Hechts Teorier søgtes Forsikringsformen allerede i 1896 ført ud i Praksis paa Initiativ af den daværende bayerske Hypothekbankdirektør Ritter von Rasp, men den vandt ikke dengang nogen Udbredelse, da de bayerske Bønder ansaa denne Forbindelse af Livsforsikring med Prioritetslaan for at være for dyr; siden er der vel af nogle private Livsforsikringselskaber gjort enkelte Forsøg paa at skaffe Kombinationen Ind-

¹⁾ Deutsche Versicherungs-Zeitung Nr. 14. ^{19/2} 14.

pas hos de laansøgende Landbrugere, men noget Resultat af Betydning er hidtil ikke naaet gennem disse Bestræbelser, og efter at »Landwirtschaftsrat« havde stillet sig ret kølig overfor Forsikringsformen, som den havde taget op til Diskussion, var der i en Aarrække stille om den, vist nok væsentligst fordi den specielt Hechtske Form for Gældsudligningsforsikringen, der krævede en Livsforsikring ved Siden af den sædvanlige Amortisation, virkelig var for dyr, og det var først, da den østpreussiske »Landschaft«'s nye Livsforsikringsanstalt tog den op i en noget ændret Skikkelse, — den sædvanlige Amortisation falder bort og i Stedet træder en Livsforsikring, — at den begyndte at faa virkelig praktisk Betydning. For at faa en rigtig Forstaaelse af, hvad Gældsudligningsforsikringen egentlig er, vil det være nødvendigt og tilstrækkeligt at beskrive, hvordan den østpreussiske Anstalt gennemfører den; Anstalten i Østpreussen var jo den første offentlige Anstalt, der optog Forsikringsformen, der overhovedet var en væsentlig Grund til dens Oprettelse, og de senere oprettede Anstalter, der vist nok alle tegner Gældsudligningsforsikringer, er i det væsentlige grundede efter den førstes Mønster.

De Laansøgere, der hos den østpreussiske »Landschaft« opnaar et Laan, der overstiger Halvdelen af den belaante Ejendoms Værdi, skal foruden Renter af Laanet betale et Amortisationsbidrag, der udgør $\frac{1}{2}\%$ p. a. af hele Laanets Beløb¹⁾. Amortisationsbeløbene

¹⁾ Ordentlicher 49. General-Landtag der ostpreussischen Landschaft. Vorlage 11, Errichtung einer Lebensversicherungsanstalt der ostpr. Landsch., als Mittel zur Entschuldung des ländlichen Grundbesitzes. 3 Aufl. Königsberg 1913. Pag. 11.

afskrives ikke paa Laanet, men gaar ind i et særligt Fond og udgør her et Tilgodehavende for den belaante Ejendom, ved hvis eventuelle Salg det maa mederhverves af Køberen. Naar dette Tilgodehavende har naaet et bestemt Beløb, kan det forlanges kontant udbetalt af Ejeren af den paagældende belaante Ejendom, har altsaa fra da af Karakteren af et rent Sparekassetilgodehavende. Da den østpreussiske »Landschaft« nu oprettede sin Livsforsikringsanstalt, tillod den sine Laantagere at anvende de pligtige Amortisationsbidrag som Præmier for en Livsforsikring tegnet i den nye Anstalt, mod at samtlige Policere rettigheder overdrages til Kreditinstituttet som en Erstatning for Amortisationsfondets Formindskning. Denne Overdragelse af Policere rettighederne til Kreditinstituttets Amortisationsfond er dog af mere formel end reel Betydning; de forfaldne Forsikringssummer vil desuagtet i de allerfleste Tilfælde meget hurtigt kunne udbetales til forsikredes efterladte — eventuelt forsikrede selv; men Kreditinstituttet maa gennem Retten til at hæve Forsikringssummen sikre sig mod, at paagældende belaante Ejendom, med hvis Amortisationsbidrag Forsikringspræmierne er betalt, forringes stærkt; er det imidlertid godtgjort, at Ejendommen ikke er forringet siden sidste Vurdering, bliver den forfaldne Sum straks udbetalt; endelig kan det jo ogsaa tænkes, at det for Kreditinstituttet kunde blive nødvendigt at angribe Amortisationsfondet, der har Karakteren af et Reservefond, og for dette Tilfældes Skyld maa Kreditinstituttet have Ret til at hæve de deponerede Policers Tilbagekøbsværdi; nogen Fare for at saadanne Tilfælde skulde

indtræde er der dog næppe. Fordelen ved den af det østpreussiske Kreditinstitut tilladte Anvendelse af Amortisationsbeløbene som Præmier for en Livsforsikring er det, at Laantagerne bliver sat i Stand til at nyde godt af Livsforsikringens Fordele, uden at deres aarlige Udgifter derved forøges; Amortisationsbeløbene skal jo nemlig under alle Omstændigheder udredes. Ved Livsforsikringens Mellekomst opnaas der Beskyttelse mod de økonomiske Farer, der ved den sædvanlige Amortisationsmethode altid truer Laantagerens Arvinger i det Tilfælde, at Laantageren dør, enten før Amortisationstilgodehavendet har faaet nogen Betydning, eller efter at dette er kontant hævet og forbrugt; i intet af disse Tilfælde vil der for en Arving være Midler til Stede til f. Eks. at affinde sig med eventuelle Medarvinger, til at betale en eventuelt opsagt uden Prioritet eller til at betale anden forfalden Gæld med; er der derimod tegnet en Livsforsikring, vil dennes Forsikringssum være disponibel til de nævnte Formaal. Der er mellem den hidtil benyttede Amortisationsmethode og den nu tilladte Livsforsikringsmethode den samme Forskel som mellem Sparekasser og Livsforsikringselskaber: Lever Laantageren tilstrækkelig længe, vil den sædvanlige Amortisation være fordelagtigst for ham, ved den sidste Methode sikrer han imidlertid, til hvilken Tid end hans Død maatte indtræde, Tilstedeværelsen af en bestemt Kapital, og for denne Sikkerhed maa der selvfølgelig betales; de, der lever, maa i Forening betale Forsikringssummerne for dem, der dør, Forsikringsmethoden har imidlertid ved Siden af sine utvivlsomme Fordele ogsaa sine Mangler; det indvendes

saaledes mod den, at den kun kan tjene en begrænset Kreds af Laantagere, nemlig de sunde, og at Kredsen yderligere indsnævres med Laansøgernes Alder; Forsikringen bliver for dyr for Laantagere i stærk fremrykket Alder. Paa disse Mangler søger Anstalterne at bøde ved at tillade, at Amortisationsbeløbene anvendes som Præmier for en Forsikring for en af Laantagerens nærmeste paarørende¹⁾ — Hustru, Søn, Svingersøn, Barnebarn o. s. v. — i saadanne Tilfælde, hvor Laantageren ikke selv kan tage Forsikring paa Grund af Sygdom eller fremrykket Alder. Naar en belaant Ejendom, hvis Ejer har tegnet en Gældsudligningsforsikring, sælges, er det Policens Tilbagekøbsværdi, der udgør Ejendommens Tilgodehavende i Amortisationsfondet, og som altsaa maa mederhverves af Køberen; hvis Sælgeren nu vil fortsætte med at være forsikret, betaler han den af Køberen modtagne Tilbagekøbsværdi til Kreditinstituttet, der til Gengæld udleverer ham Policen til fri Raadighed, og han maa da fremtidig betale Præmier for denne som for enhver anden Livsforsikring; vil Sælgeren ikke opretholde sin Forsikring, beholder han den fra Køberen modtagne Tilbagekøbsværdi, og Kreditinstituttet hæver det tilsvarende Beløb hos Livsforsikringsanstalten og lader det tilflyde Amortisationsfondet som den solgte Ejendoms Tilgodehavende; Køberen kan altsaa under ingen Omstændigheder have noget imod at betale Sælgeren hans Polices Tilbagekøbsværdi.

¹⁾ Pommersche Provinzial-Lebensversicherungsanstalt: Die Verwendung der Tilgungsbeiträge zur Lebensversicherung. Stettin 1913. Pag. 11.

Gældsudligningsforsikringen kan enten være en ren Dødsfaldsforsikring eller en Forsikring med Udbetaling ved Død eller senest ved en bestemt Alder; i sidste Tilfælde egner den sig ogsaa til en Afløsning af Af-tægt. Forsikringen kan endelig tegnes for en Del af Amortisationsbidraget; dette behøver ikke i sin Helhed at anvendes som Præmie; paa den anden Side kan der ogsaa tegnes en større Forsikring end den, der svarer til en Præmie lig Amortisationsbidraget, men i saa Fald maa der, hvis der kun ønskes én Police, gives skriftlig Forsikring om, at man gaar ind paa, at Amortisationsbidraget forhøjes med det i den nødvendige Præmie manglende Beløb. Indfries det paa Ejendommen op-tagne Laan, faar forsikrede selvfølgelig sin Police ud-leveret til fri Raadighed. Gældsudligningsforsikringen lader sig selvfølgelig lige saa godt anvende i Byerne som paa Landet, og de offentlige Anstalter er derfor bestræbte paa ogsaa at indføre dem der.

I det første Forretningsaar — 1911 —, da den østpreussiske Anstalt var ene om Virksomheden, og denne kun dreves i selve Provinsen Østpreussen, tegnedes der Forsikringer til et Beløb af ialt godt 7 Mill. Mk.¹⁾ Af disse var godt $4\frac{1}{2}$ Mill. Mk. Gældsudligningsforsikringer, ca. $1\frac{3}{4}$ Mill. Mk. almindelige Livs-forsikringer tegnede af Landmænd og 0.8 Mill. Mk. alm. Forsikringer tegnede af andre Befolkningsklasser. Ved Slutningen af Regnskabsaaaret 1912 var der hos samtlige offentlige Anstalter en i Kraft værende For-sikringsbestand af ca. $35\frac{2}{3}$ Mill. Mk. Kapitalforsikringer, hvoraf over Halvdelen var Gældsudligningsforsikringer,

¹⁾ Verwaltungsbericht der Lebensversicherungsanstalt der ostpreussischen Landschaft für das 1. Geschäftsjahr 1911. Pag. 32—33.

og Renteforsikringer til et Beløb af 31000 Mk. aarlig Rente.¹⁾ For Aaret 1913 foreligger der endnu ikke nogen Beretning, men i Følge en mig af Direktionen for »Verband öf. L. i. D.« velvilligst given Meddelelse var den samlede Forsikringssum, der indtil 1. April 1914 ialt var begæret hos samtlige Anstalter 127 Mill. Mk., hvoraf de 52 Mill. Mk. faldt paa Gældsudligningsforsikringer; i det nævnte Beløb er ikke medregnet Folkeforsikringer og Renteforsikringer. Det er altsaa ingenlunde helt ubetydelige Resultater, de offentlige Anstalter hidtil har opnaaet.

Med Hensyn til Anbringelsen af Anstalternes opsamlede Midler siger Statutterne i Almindelighed²⁾, at mindst en Fjerdedel skal anbringes i Rigets eller Forbundsstaternes Obligationer, og Præmiereservernes forskellige Størrelse for de forskellige Stater skal være Maalestokken for det Forhold, hvori Obligationerne skal erhverves. Iøvrigt hævder de offentlige Anstalter, at de ved Formueanbringelsen vil følge det modsatte Princip af de private Forsikringsselskabers. Disse sidste tilstræber ved deres Kapitalanlæg den størst mulige Centralisation og tilfredsstillende derfor kun Storbyernes Kreditbehov. Ved Slutningen af 1909 var f. Eks. af de private Livs- og Ulykkesforsikringsselskaber 3680 Mill. Mk. anlagt i Hypotheker; af disse faldt 3637.9 Mill. Mk. eller 98.9 % paa Byhypotheker og af disse atter de 58.9 % paa Störberlin. De offentlige Anstalter vil i Modsætning hertil lade deres Udlaanskapitaler til-

1) Bericht über die Verwaltung des Verbands öffentlicher Lebensversicherungsanstalten in Deutschland für das Jahr 1912. Pag. 3—4.

2) Untersuchungen über das Versich. o. s. v.

flyde de Kredse, fra hvilke Præmierne stammer; de vil ved Kapitalanlægene følge De centraliseringsgrundsætningen for at modvirke Kapitaludvandringen fra Landet til Storbyerne, specielt Storberlin.

Det kan ikke undre, at de talrige nye Livsforsikringsanstalter, der jo under alle Omstændigheder betyder en Skærpelse af den allerede i Forvejen tilstrækkelig kraftige Konkurrence paa Livsforsikringsområdet, har mødt en stærk Kritik fra forskellig Side. Til at begynde med var Oppositionen mod Anstalterne ret spredt, vist nok fordi man ret almindelig mente, at det blot drejede sig om et lokalt begrænset Forsøg, der maaske paa Grund af de særlige Forhold i Østpreussen kunde have nogen Udsigt til at lykkes der, og som i hvert Fald ikke kunde faa nogen videre Betydning for de alt eksisterende Selskaber, saa længe der kun var Tale om at tegne Gældsudligningsforsikringer; efterhaanden som Oprettelsen af nye offentlige Anstalter er gaaet Slag i Slag, og Bevægelsen har bredt sig fra de preussiske Provinser til andre tyske Stater, dragende alle Forsikringsformer ind under sig, og det endelig i det Par Aar, hvori de ældste af Anstalterne nu allerede har arbejdet, har vist sig, at det ikke er ganske ubetydelige Resultater, der er opnaaet, er Modstanden mod den nye Konkurrence bleven bedre organiseret, navnlig ogsaa fordi man i Anstalternes Oprettelse mere og mere vil se et Udslag af Bestræbelserne for at faa Livsforsikringen statsmonopoliseret¹⁾; man siger som saa, at Monopolets Venner ikke anser det for muligt for Tiden at faa Livsforsikringsvirksomheden overdraget

¹⁾ Jfr. Fritz Schmelzer: Das Staatsmonopol im Versicherungswesen. Magdeburg 1911. Pag. 4—5.

til Staten, men saa retter deres Bestræbelser paa at faa den kommunaliseret, d. v. s. overtaget af Provinserne, hvilket skulde lette den kommende endelige Overgang til Staten; de nye Anstalter selv nægter imidlertid kraftigt at være Venner af Statsmonopolet. En særlig Grund til Opposition mod de offentlige Anstalter afgiver den Omstændighed, at de er undtagne fra det almindelige Tilsyn efter Loven af $12/5$ 1901. Ganske naturligt kommer den stærkeste Kritik fra de private Livsforsikrings-selskaber, der dels enkeltvis og dels gennem deres Organisation »Verband deutscher Lebensversicherungsgesellschaften« i talrige Pjecer, i Presseartikler, ved mundtlig Agitation og i Henvendelser til Regeringen har taget kraftig til Orde mod de offentlige Anstalter, men ogsaa de tyske Handelskamre, der enten paa Opfordring eller paa eget Initiativ hidtil har haft Lejlighed til at tage Stilling til Spørgsmaalet om Oprettelsen af offentlige Livsforsikringsanstalter har — vist nok ganske uden Undtagelse — udtalt sig skarpt imod dem.

Med Hensyn til selve Oprettelsen af de nye Anstalter hævder Modstanderne, at der ingen Trang er til disse, da de alt bestaaende Selskaber paa fuldt tilfredsstillende Maade imødekommer Forsikringsbehovet og har opnaaet Resultater, der, hvad Nytilgang angaar, ikke staar tilbage for noget andet europæisk Lands; man maa ikke henvise til, at Tyskland med Hensyn til den private Livsforsikrings Udbredelse til de store Folkemasser endnu staar tilbage for England og de Forenede Stater, uden at man samtidig gør opmærksom paa den tyske Socialforsikring, der ikke har noget Sidestykke i de to andre Lande. Der

er faktisk ikke noget Behov for nye Selskaber, og saadannes Oprettelse vil kun betyde, at de i Forvejen høje Anskaffelsesomkostninger yderligere vil stige, og Forsikringen saaledes blive dyrere. — Principielt hævder Anstalternes Forsvarere, at Spørgsmaalet om Trang eller ikke Trang er uden Betydning for Oprettelsen, hvilket er i Overensstemmelse med Rigsforsikringsloven, der udtrykkelig siger, at ved Afgørelsen af, om et nyoprettet Selskab skal have Koncession til at drive Forsikringsvirksomhed, skal Spørgsmaalet om, hvorvidt der er Trang til et saadant Selskab, lades ude af Betragtning; specielt henvises der til, at der i den nyere Tid er oprettet talrige private Selskaber, uden at der har været protesteret derimod, hvilket jo ganske vist ogsaa under den bestaaende Lovgivning vilde have været overflødig.

Kritiken rettes dernæst mod Anstalternes Organisation. Det er ikke den nye Konkurrence i og for sig, der kan indvendes noget mod; det er derimod den Maade, hvorpaa Konkurrencen er organiseret. Det er forkasteligt, at Provinsfinanserne forsyner de offentlige Anstalter med Garantikapital, at de allerede ansatte Provinsembesdmænd stilles til Anstalternes Raadighed i Administrationsøjemed, og at der bevilges Midler til Ansættelse af nye Embedsmænd, der er bleven nødvendige ved de nye Anstalters Oprettelse. De offentlige Anstalter betegner sig som almennyttige og i Følge den særlige Stilling, de derved hævder for sig, er de fritagne for Indkomstskat; det er da meget urigtigt, at de private Selskabers og samtlige Statsborgeres Skatteydelse benyttes som Garantimidler for de skattefri Anstalter eller til at lønne disses Embedsmænd;

forøvrigt er det uheldigt, at Provinsens Embedsmænd anvendes til Løsningen af andre end forfatningsmæssigt administrative Opgaver, da de derved let vil kunne tabe i Uafhængighed og Autoritet; ogsaa vildleder Anstaltens Forbindelse med Provinsforvaltningen Publikum, der ofte i Anstalterne ser Statsinstitutioner; i det hele taget maa det anses for meget forkasteligt, at Øvrigheden ved at støtte Anstalterne i Virkeligheden er med til at bekæmpe den private Foretagsomheds-aand, som Tyskland dog kan takke for sin nuværende Magtstilling; de offentlige Anstalter er faktisk at betragte som Udslag af statssocialistiske Ideer.

Siden Anstalterne har begyndt at arbejde, klages der endelig stærkt over, at de driver illoyal Konkurrence; de søger, siges der, at nedsætte de private Selskaber i Publikums Omdømme og at give sig selv Udseendet af at være statsgaranterede; de fører den preussiske Regeringsørn paa deres Tryksager; deres Kontorer er ofte i Statens Forvaltningsbygninger, og statslige Organer driver ofte en levende Propaganda for dem; mod dette sidste har »Verband deutscher Lebensversicherungsgesellschaften« forøvrigt protesteret kraftigt hos det preussiske Indenrigsministerium.

De offentlige Anstalters Forhold har ogsaa gentagne Gange været gjort til Genstand for Diskussion i Rigsdagen. I Januar Maaned i Aar indbragtes ved Medlemmet Behrens en Forespørgsel til Rigskansleren ¹⁾; Forespørgselen lød omtrent saaledes: 1) »Er det Rigs-

¹⁾ Jfr. Deutsche Versicherungs-Zeitung Nr. 2, Nr. 6 og Nr. 14 for ^{8/11}, ^{22/1} og ^{19/2} 1914.

kansleren bekendt, at de offentligretlige Livsforsikringsanstalter i lang Tid gennem urigtige og vildledende Angivelser har stødt an mod de Anskuelser, som »Aufsichtsamt« gør gældende overfor de under dets Tilsyn staaende private Livsforsikringsselskaber og 2) agter Rigskansleren at søge Loven af 12. Maj 1901 ændret saaledes, at offentlig-retlige Anstalter, hvis Forretningsomraade strækker sig over flere Forbundsstater, bliver underkastede »Aufsichtsamt«'s Tilsyn og i benægtende Fald, hvorfor ikke?

Paa denne Forespørgsel svarede Statssekretær Dr. Dellbrüch paa Rigskanslerens Vegne: 1) »Da de offentlig-retlige Livsforsikringsanstalter ikke staar under »Aufsichtsamt«'s Tilsyn, maa Rigskansleren afslaa at tage Stilling til de af »Verband öffentlicher Lebensversicherungsanstalten« ved Tryksager, Presseartikler og mundtlig Propaganda udbredte Angivelser. 2) Rigskansleren har ikke i Sinde at forelægge et Lovforslag, der gennem en Ændring i Loven af 12. Maj 1901 bringer de offentlig-retlige Anstalter under »Aufsichtsamt«'s Tilsyn, og det af de samme Grunde, som bragte de forskellige Regeringer til ved Loven af $12/5$ 1901 at undtage fra denne Lov saadanne paa Landsret hvilende Forsikringsforetagender, som staar under statslige eller kommunale Organers Forvaltning. Der foreligger ikke nogen Anledning til at inddrage offentlige Anstalter under det ved Rigslov ordnede Forsikrings-tilsyn, da de i Forvejen staar under Statsforvaltning og Tilsyn; en Ændring i denne Retning vilde betyde et Indgreb i Landsinstitutionernes Selvstændighed og i landslovmæssig Øvrighedsbemyndigelse. Iøvrigt

beklager Kansleren og den preussiske Indenrigsminister, at Konkurrencen mellem nogle af de offentlig-retlige Anstalter paa den ene Side, og nogle private Selskaber paa den anden Side delvis er bleven ført med Midler, som ikke uden videre kan godkendes, og det er at haabe, at der under den nu indledede Indvirkning fra Myndighedernes Side vil indtræde en Ændring heri«.

Ved en Gruppe af Rigsdagsmænd indbragtes der trods Rigskanslerens afvisende Holdning overfor den foran citerede Forespørgsel i Februar Maaned i Rigsdagen to Beslutninger, i hvilke det fordredes, at de offentlig-retlige Anstalter, naar deres Forretningsomraade strækker sig over mere end én Forbundsstat, stilles under Aufsichtsamts Tilsyn, og at alle deres Propagandaforhold underkastes de samme Regler, som af Aufsichtsamt er givne for de private Selskaber, og at det endelig forbydes alle Embedsmænd og Lærere at gøre deres embedsmæssige Indflydelse gældende til Gunst for nogen som helst Form af Livsforsikring. Ved de af disse Beslutninger foranledigede Forhandlinger, hvori deltog saa vel Forsvarere for som Modstandere af de offentlige Anstalter kom de sædvanlige i det foran staaende kort gengivne Argumenter pro et contra til Orde, ligesom Dr. Dellbrüch atter med den samme Begrundelse som tidligere afviste den krævede Forandring i Rigslovgivningen; derimod lovede han atter at have sin Opmærksomhed henvendt paa de uheldige Konkurrenceforhold.

Foreløbig har Modstanden mod de offentlige Anstalter altsaa ikke ført til Lovgivningsmagtens Ind-

griben — og en saadan vil vel heller næppe komme — og da Anstalterne virkelig synes at arbejde med lavere Tarifer end de private Selskaber og hidtil ligeledes har haft betydelig mindre Erhvervsudgifter end ellers almindeligt i Livsforsikringsvirksomheden, synes Anstalterne at have en smuk Fremtid for sig.
